

UN GROVENSE NO NOVO MUNDO

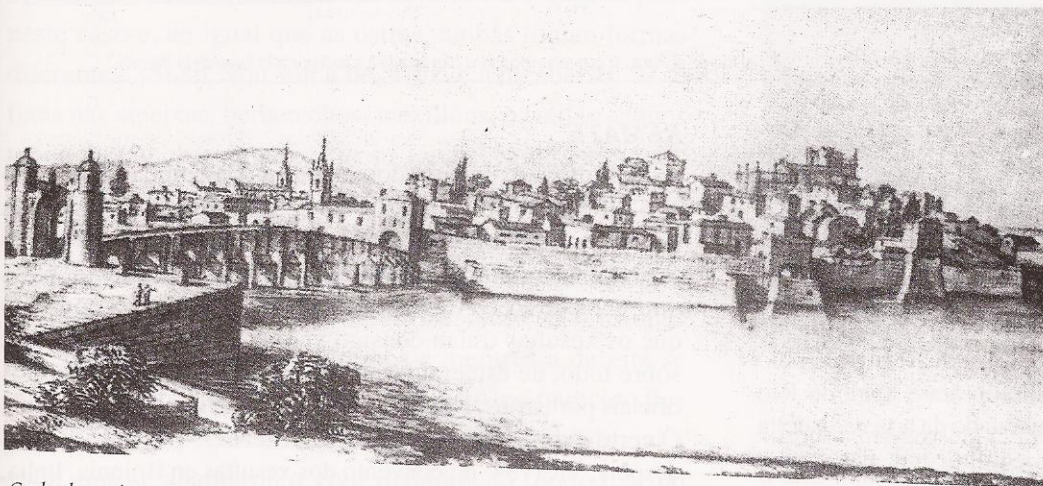
Por: Javier Fernández Soutullo

ORÍXENES

Estamos nos albores de século XVIII, un 14 de maio de 1707, nun humilde e pequeno arrabalde da parroquia de S. Vicente do Grove, coñecido aínda hoxe como: lugar do Fabal (Lugar onde se espallaban as fabas para o seu bo secado e escollida), onde a grande maioría dos historiadores da época, nos contan que naceu o pai Xosé Quiroga Méndez.

SITUACIÓN

Eran tempos moi complexos e de circunstancias moi adversas, as que rodeaban aquela Galicia que o veu nacer e que foron poderosamente influentes no seu destino histórico, con loitas sociais de carácter reivindicativo, contendas xurisdiccionais na relación co señorío do mar, desaparición ou afastamento da sardiña das costas, a decadencia dos gremios, a ausencia da poboación masculina para participar nas guerras peninsulares ou alén dos mares (as famosas levas),..., e, a todo isto, engadir as fames, pestes, climatoloxía e o atraso socio - económico, que convertían a Galicia nun país pobre.

Grabado antigo de Pontevedra, patria de Pedro Cerviño, fundador de la primera Escuela de Náutica de Buenos Aires.

ASPECTOS

Xosé Quiroga Méndez, cando aínda non cumprira os dezaioito anos de idade, ingresa na Mariña Naval, ano de 1725, cursando estudos na Escola Naval Nacional e chegando a ser un alumno relevante en materias como matemáticas, xeografía e mesmo en astronomía. Pero todas esas condicións adversas que atravesaba a Sociedade Galega, van calando nel de tal maneira que provocan un xiro importante ao seu sentido da vida. Así, once anos máis tarde, un 12 de abril de 1736, deixa a súa prometedora carreira náutico militar e fai o seu ingreso na Compañía de Xesús.

ORIENTACIÓN

Os Xesuítas, como eran coñecidos, establecéranse na capital Pontevedresa xa en 1.635 e tiñan fama de ser grandes educadores. O seu templo era a actual parroquia de San Bartolomeu e tiñan, entre outros, de socio protector ao adifneirado clérigo D. Jorge de Andrade, contando tamén co fidalgo D. Antonio Mosquera y Pimentel.

FUNCÍONS

Pronto marchou ao que todos admiraban e chamaban como Novo Mundo (América), onde foi destinado polos xesuítas a un plan de fundación de novas poboacións na Patagonia. Estes non chegaron a consolidarse, polo que el centrou a súa principal actividade no levantamento da planimetría e mapas dos diversos lugares que percorría, entre eles, Bos Aires.

Para todos os que traballaron con el, o Padre Xosé Quiroga Méndez dispoñía, segundo todos os indicios, dun moi bo, material científico. O tempo levaríao a ser o primeiro mestre de matemáticas do colexio de San Ignacio de Bos Aires, onde o Gobernador, en 1744, confíalle o cargo de rectificar a cidade. Xosé Quiroga leva a cabo, con notable éxito, o establecemento do que hoxe é a nova planimetría da cidade de Bos Aires, (capital da actual Arxentina).

Pronto troca o seu destino e vólvese a enfrascar no ensino, esta vez na Universidade de Córdoba de Tucumán, onde fundou e dirixiu a primeira cátedra de matemáticas.

TRABALLO

Tan só un ano despois, 1745, o rei de España Felipe V escólleo para a exploración das costas

meridionais do Río da Plata ata o estreito de Magallanes, xuntamente cos pilotos D. Diego Varela e D. Basilio Ramírez na compañía dos padres D. J. Cardiel e D. M. Strobl. Logo o mesmo estudo no río Paraguai. Catro anos máis tarde, en 1749, leva o alzado dun mapa das misións da Compañía de Xesús, nos ríos Panamá e Uruguai, gravado en Roma en 1753 e que a día de hoxe custódíase no British Museum de Londres.

Debeu de gozar, Xosé Quiroga, de bastante prestixio pois no ano 1752, por encargo de Valdelirios agregado da Corte do Rei de España, foi escollido para formar parte da Comisión

que debería marcar a liña divisoria entre as posesións portuguesas e españolas a razón do tratado de Madrid do ano 1.750. No acordo dese tratado, froito da política de paz do Rei Fernando VI, España quedábase coa colonia de Sacramento, ata ese intre Portuguesa, e coa banda oriental do río da Plata (o que máis tarde sería Uruguai). A cambio fixéronselle concesións moi xenerosas aos veciños portugueses no territorio brasileiro, moi ao leste da liña do tratado de Tordesillas que se corresponde coa época dos Reis Católicos.

RESULTADOS

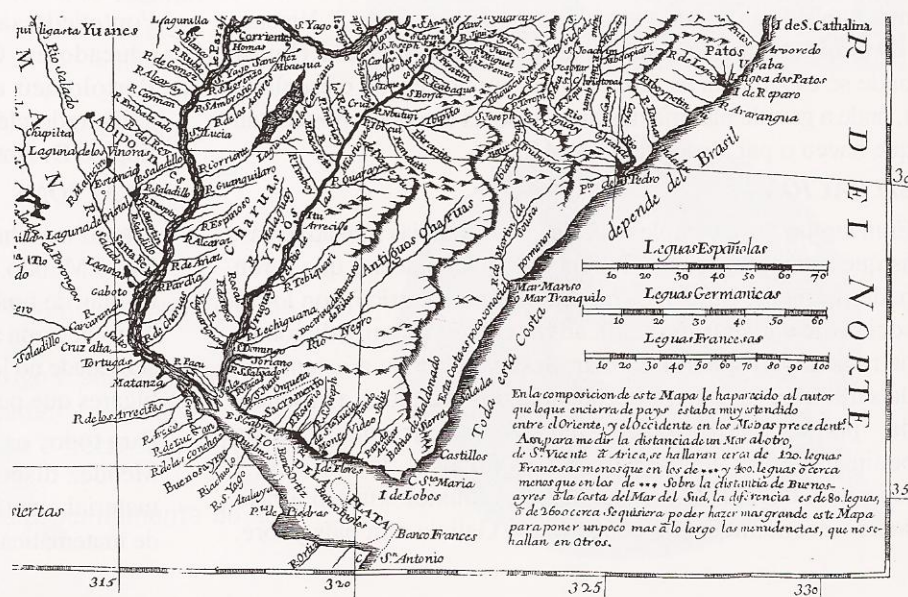
Este estudo dos lindes das zonas pouco exploradas, produciu moitas teimas e conflitos e a división proxectada deu orixe as Guerras Guaraníticas, nas que a maioría dos pobos guaraní das reducións xesuítas do Paraguai, alzáronse en armas e negáronse a depender e, polo tanto a servir como colonia portuguesa. A contenda se ben foi dura, alargouse por dous anos, e foi a causa principal que supuxo a expulsión dos xesuítas dos dominios de ambas coroas, un feito histórico no transcorrer dos anos.

Dentro do seu labor na comisión demarcadora, o pai Xosé Quiroga, percorreu unha gran extensión da Xeografía Sudamericana, dende a Costa Atlántica ata o Altiplano Boliviano pero, a pesar de pertencer á comisión de límites, Quiroga criticou publicamente o tratado de Madrid, o que lle veu a supoñer unha reconvención do xeneral dos xesuítas O pai Visconti.

No seu labor, na xa nomeada comisión, o pai Xosé Quiroga Méndez, deixou escritas varias obras, entre elas *Unha Viaxe a costa dos Patagóns*, encargada pola súa maxestade El -Rei Fernando VI, a bordo do navío San Antonio, comandado polo capitán D. Xosé de Andonategui alá polo ano de 1.745. Un estudo da expedición ata a boca do Río Jaurù. Outra obra de relevancia foi un tratado da arte verdadeira de navegar polo círculo paralelo á equinoccial, para uso e utilidade da Real Armada Española.

A todo isto sumáselle unha descrición xeral do Paraguai e varias táboas e resultados das súas medicións xeográficas. Fai tamén un tratadiño sobre a agulla de marear, na Bolonia de

1784, indicando a maneira de atopar a lonxitude no mar e mediante a posición do sol, a lúa, e tamén as estrelas fixas. Engadiu unha grande colección pormenorizada de mapas das rexións sudamericanas e outros manuscritos. Ademais o seu curioso diario da viaxe pola costa do Mar de Magallanes que foi publicado por Muriel, na súa Historia do Paraguai, e polo pai Pedro Francisco Xavier de Charleroy, conservándose a súa custodia en Loyola, Guipúscoa.

REMATE

A definitiva expulsión dos membros da compañía, no ano 1767, fixo que se embarcase coa esperanza de repregarse a súa terra, pero á chegada da nao a Cádiz non lles foi permitido o desembarco, pois a orde de expulsión comprendía todos os dominios do Rei. Algúns compañeiros de travesía contaron que os xesuítas traían consigo verdadeiros tesouros a base, sobre todo, de esmeraldas, cos que intentaron subornar aos oficiais portuarios. Non se sabe con certeza se alguén o logrou. O certo é que o pai Xosé Quiroga Méndez faleceu, 17 anos despois, en 1784 no convento dos xesuítas en Bolonia, Italia, na máis absoluta ignorancia e miseria.

BIBLIOGRAFIA

- Los Gallegos en el Nuevo Mundo de la época Virreinal.
- José Antonio Padilla, José Antonio Muñiz, Camilo Caride. 1987
- Diccionario Biográfico de la Comarca del Salnés. 2000
- El Grove y su Historia
- José Caamaño Bournacel 1967
- Pontevedra en el espejo del tiempo. Xosé Fortes. 1995